

"לְבַנְיִינָה שֶׁל תּוֹרָה" – חֶלֶק רַב"א

שיחה שנמסרה בביהמ"ד מפי מו"ר רה"י

"וְאֵל תִּתֶּן נְחֻלָּתְךָ לְחֻרְפָּה"

התייחסות לאפשרות חורבנו של היישוב עמונה ת"ז

"אֲנִשִּׁי אֲמֹנָה אֶבְדוּ"

בט' בכסלו יחול יום הסתלקותו של אחד מצדיקי הדור, שזכינו שהתהלך בקרבנו כאן בישיבה, הלוא הוא הרב בן-ציון פריימן זצ"ל. ברצוני לספר על דמותו ודרכו, וללמוד מהן הלכה למעשה.

ירושלימה. בתום הדרך, שעברה עליהם כאשר הם משוחחים בלימוד, הגיעו אל התחנה המרכזית שבתל-אביב. הרב פריימן פנה אל המקום בו מפקידים חפצים לשמירה ונטל משם ארגז מלא בספרים. הוא ביקש מהרב עדס שיעזור לו להעמיס את הארגז על גג האוטובוס, כנהוג

בהלווייתו, שהתקיימה במוצאי שבת "ויצא", הספידוהו גדולי הרבנים בירושלים. בין המספידים היה ראש ישיבת "קול יעקב", הרב יהודה עדס, וסיפר על מקרה אישי שארע לו עם הרב פריימן זצ"ל¹:

שכינה

מעטערת,

**במקום שארץ
ישראל תמשוך
לחיבנות היא
תיהרס, חלילה,
בידי ישראל!?**

באותם הזמנים. גם נסיעה זו חלפה עליהם כשהם משוחחים בלימוד, כאשר מידי פעם נקטע הלימוד באנחה שוברת לבבות של הרב. התעניין הרב עדס במהות פשרה של אנחה כבדה זו. סיפר לו הרב פריימן: "פרנסתי דחוקה ביותר עד שנאלצתי לחפש עבודה. לאחרונה הוצע לי לשמש כמשגיח-כשרות באונייה, העתידה להפליג לחו"ל למשך כשבועיים, תמורת שכר גבוה מאד, שהיה מאפשר לי להמשיך וללמוד עוד זמן רב. אכן, ביום המיועד נסעתי לחיפה, אך הרגשתי שאיני מסוגל לעזוב את הארץ. באתי במבוכה: מחד, איך אוכל לעזוב את קדושת הארץ? מאידך, איך אוכל לשוב לביתי? כל שכני ליוו אותי אל

באחד מימי לימודיו בישיבת פוניבז', הגיע לפתע הרב בן-ציון פריימן לישיבת פוניבז', התיישב בבית-המדרש ולמד בו במשך היום. בשעות הלילה ניגש הרב פיירמן אל הרב עדס וביקש ממנו רשות לישון בחדרו. כך נשאר הרב עוד מספר ימים בישיבה. מאחר ובסוף אותו השבוע הסתיים ה'זמן' הציע הרב פריימן לרב עדס שייסעו יחדיו

¹ קול מציון עמ' 24-25

”צאי לך בעקבי הצאן“

בימי הסכם אוסלו, ימים שהיו קשים מאד לעם ישראל, פנה אלי הרב והציע שניסע מספר לומדים מהישיבה³ להתפלל על קברי צדיקים על כלל ישראל⁴. לפנות בוקר הגענו ברכב לביתו. בהיכנסו אל הרכב הסביר לנו את העומד מאחורי יוזמתו. הוא שאל אותנו: ”מדוע חז“ל תיקנו⁵ שבימי התענית מוציאים את התיבה לרחובה של עיר?“ והשיב מיד: ”כאשר ישנה צרה לעם ישראל יש צורך לעשות מעשה חריג כדי לעורר רחמי שמיים! אין ממשיכים בשגרה הרגילה! לכן אנו נוסעים.“ הוא הוסיף וביקש מאיתנו: ”אני מבקש מכם שמרגע זה ועד שנחזור לא נדבר בשום עניין אלא בלימוד התורה, בתפילה ובאמירת תהילים.“ כעין ”תענית דיבור“. כך אכן נהגנו ביום זה.

לפני כשני עשורים, כמעט וחתמה ממשלת ישראל על הסכם עם מדינת סוריה לתת את הגולן. ידוע, שעל פי ההסכם, שהיה כבר כמעט חתום, הייתה הכוונה לתת להם את הגולן עד גדות הכנרת. באותם ימים שאלנו, בני הכולל, את מו”ר הרב יעקב כץ שליט”א מה לעשות בעת צרה שכזו?⁶ הציע לנו הרב כץ שאם אכן ברצוננו

הדרך וסייעו בעדי לסחוב את הארגז עם הספרים, איך אחזור כך לפתע ובידיים ריקות? איזו בושה! גמלה החלטה בליבי שלא לעזוב את קדושת ארץ ישראל. הפתרון שהגיתי היה לנסוע ללמוד בישיבת פוניבז’ למשך מספר ימים. עתה, משהסתיים ה’זמן’, ולא היה ניתן להמשיך וללמוד בישיבה, אכנס בירושלים לבית-מדרש כלשהו ובחסות חשכת הלילה אחמוק לביתי באין משים“. כך חי יהודי שחש בכל ישותו את קדושתה של ארץ-ישראל.

עוד סיפר הרב עדס באותו הספד: הרב פריימן זצ”ל היה שכני בשכונת ”בית וגן“. באחד הימים הבחנתי כי עיניו נפוחות, היה זה במוצאי יום הכיפורים או במוצאי תשעה באב. שאלתי: ”ר’ בן-ציון מה קרה לעיניך?“ הוא השיבני כשקולו נשנק: ”מתי, מתי כבר השכינה תצא מהגלות?“ והחל שוב לבכות. צער השכינה כל כך נגע לליבו.

אותו תלמיד-חכם עצום, הרב עדס, אמר בהספדו כי: ”הרב פריימן היה הדרה של ירושלים עיר הקודש, הדרה של ארץ-ישראל, הדרו של כל העולם כולו! הוא היה קודש קודשים!“ גם הרב מרדכי אליהו זצ”ל, כאשר הספידו בישיבה, קונן²: ”פנה זיווה והדרה של ירושלים!“ אדם מופלא זה הסתובב בתוכנו, חנכנו ולימדנו רבות.

³ ביניהם הרב יוסי אנסבכר והרב שלמה טובול.

⁴ במהלך אותה נסיעה הרב חילק לנו את התפילה ”יסכה דינא“. אז הרב הצטנע וסיפר לנו שזו תפילה שחברה בימי השואה. אך לאחר פטירתו בנו סיפר לי כי לילה אחד ניעור הרב משנתו וסיפר שבחלמו התגלתה לו תפילה זו.

⁵ תענית דף טו, עמוד א

⁶ היה ברור שהשתתפות בהפגנות ועצרות לבדה, אינה מספיקה.

² ראה הספדו: קול מציון עמודים 11-13

לעשות מעשה, ניסע למשך שבוע, מיום ראשון עד חמישי, לאלוני הבשן, היישוב המזרחי ביותר של מדינת ישראל. בימים אלו נשקוד על לימוד התורה מלאחר תפילת ותיקין ועד לחצות-הלילה, ללא דיבורי חול במשך כל היום. כך אכן עשינו פעמיים או שלוש, יחד עם הרב כץ שהצטרף אלינו, ואכן מלאחר תפילת ותיקין עד הלילה לא דיברנו אלא בלימוד-תורה ובתפילה. איתנו היה גם מו"ר ר' אביגדר נבנצל שליט"א, וכמדומני שבאותם הימים לא רק שהוא לא דיבר אלא אף צם למשך מספר ימים (ייתכן שבלילה טעם מעט מהמזון שהביא איתו). בסופו של דבר, אכן מדינת ישראל לא ירדה מהגולן, למרות שההסכם היה כבר כמעט וחתום.

כך הורונו רבותינו הגדולים בישיבת "הכותל", וכך נהגו בעצמם. זוהי מסורת ישיבת "הכותל".

מדוע לעשות זאת?

”אֵלֶיךָ ה' אֶקְרָא”

אנו רגילים להפגנות מול הכנסת או מול ביתו של איש ציבור זה או אחר, ייתכן שלפעמים אכן יש צורך בכך. אולם, הבוקר, בוקרו של יום שני, שהוא "יום רצון", הרבנו בתחנונים על עם ישראל⁷. בתחנונים אלו ביקשנו: ”שוב מִחֶרוֹן אֶפְרָיִם וְהִנַּחֵם עַל הָרָעָה לְעַמְּךָ”, מה פירוש הדבר? שבית

המשפט ישוב מחרון אפו, שראש הממשלה יבטל את ההסכם? עוד ביקשנו: ”חֹסֶה ה' עַל עַמְּךָ” – האם ביקשנו שיצילנו מהגויים? אולי מבית המשפט העליון? שמא מהחלת החוק? לא! ביקשנו: ”וְהִצִּילֵנוּ מִזַּעֲמֶךָ! אמת שכנגדנו עומד בית משפט, אשר מכוח אי אלו אמיתות – ודאי לא תורניות ואולי גם לא אמיתיות – נוהג באיוולת ביחס לזכותנו על ארץ ישראל. אמת שיש בכך כעין מנגנון השמדה עצמית, להרוס את מה שבנינו. אבל, מורי ורבותי, המערכה האמיתית היא בשמיים! המערכה היא: ”חֹסֶה ה' עַל עַמְּךָ וְהִצִּילֵנוּ מִזַּעֲמֶךָ! בחטאות ישראל, חלילה, ישנו חרון-אף שמימי, המשתלשל ויורד אל כל מיני מערכות דרך בחירתם הם. על כך אנו מתפללים: ”וְהִצִּילֵנוּ מִזַּעֲמֶךָ”, ממידת-הדין המקטרגת. זו המשמעות של אותם המעשים שהורונו רבותינו. זהו עומק העניין של הוצאת התיבה לרחובה של עיר, שלימדתנו המשנה.

על כן, כאשר למעשה יש בימים הללו איום הקרוב לממשי על קיומו של יישוב בארץ ישראל, על הריסת עמונה ח"ו, ברצוננו לעורר רחמי שמיים. ”אוֹלֵי יָחוּס עִם עַנְי וְאֶבְיוֹן, אוֹלֵי יִרְחֵם”. בנוסף לכך, ידועים לנו דברי הגמרא⁸: ”אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים”.

⁷ ע"י שולחן ערוך, אורח חיים, סימן קלד, סעיף א

⁸ ברכות דף י', עמוד א

”ארץ ישראל” היא הלכתא למשיחא?
הלוא זוהי המציאות שבה אנו חיים!

אנו חפצים לחנך את עצמנו
לאכפתיות, להתרומם מעל הפרטיות
הנוראה, הרואה תמיד רק מה הטוב
והנוח לי – אפילו מצד חשבונות
רוחניים – ואינה שמה ליבה לבעיות
הזולת, שמצידה על כל האחרים
לפתור בעצמם את בעיותיהם. אולי
אפילו נזכה לחוש את צער השכינה,
הצער של רבש”ע, במצב כזה שהוא
נאלץ לגזור חורבן בארצו. איזה צער
יש בשמיים בהסתלקות צדיקים,
בהריסת ארץ ישראל! ”בְּמִסְתָּרִים תִּבְכֶּה
נַפְשֵׁי מִפְּנֵי גְוָה”⁹ – ”על כבודם של
ישראל!”¹⁰ שכינה מצטערת¹¹, במקום
שארץ ישראל תמשיך להיבנות ועם
ישראל יוסיף ויחזור לארצו היא חלילה
תיהרס בידי ישראל?¹²

”כִּי לִישׁוּעָתָךְ קָוִינוּ כָּל הַיּוֹם”

לכן, בעצה אחת החליטו בני הכולל
לנסוע ביום רביעי הקרוב ליישוב
עמונה, על דעת המנהג שנהגו
רבותינו והנהיגו אותנו לנהוג בו. ביום
זה הקבוצה תהיה ב”תענית דיבור”
ובלימוד, כפי שתיארנו. בנוסף, יש
בכך תועלת של חיזוק רוח התושבים
הצדיקים, להראות להם שעם ישראל
איתם בכל מצב שלא יהיה.

”וַיִּשְׁתּוּמֵם כִּי אֵין מִפְּנֵיעַ”

יש בכך עניין נוסף שאני חושש
מלומר. ייתכן והוא החשוב ביותר. עם
יד על הלב, הבה נהיה כנים עם
עצמנו. הלוא אנו חיים את חיינו
בשאננות ואיננו חשים את צער
החורבן, כמו שהרב פריימן הרגיש,
בודאי לא את צער השכינה. גם
כשהרסו את גוש קטיף, ועשרת אלפים
יהודים אומללו, רבים לא חשו כך. גם
הפעם איננו חשים שחלילה הולכים
להרוס עוד יישוב פורה ולאמלל
משפחות. ספק אם ימצאו לזה פתרון,
ואפילו כזה המבייש את מדינת ישראל
ואת עם ישראל, השב להיות ריבון
בארצו.

האם כואב לנו? האם זה מעניין
אותנו? במקרה הטוב אנחנו שקועים
בלימוד. מי מאיתנו בכה על העניין
הזה? מי בוכה כמו הרב פריימן,
ומרגיש את קדושת ארץ ישראל? האם

⁹ ירמיה פרק כג, פסוק יז

¹⁰ עי' חגיגה דף ה, עמוד ב: ”ואם לא תשמעוה במסתרים תבכה
נפשי מפני גוה” - אמר רב שמואל בר אינאי משמיה דרב: מקום
יש לו להקב”ה ומסתרים שמו. מאי מפני גוה? אמר רב שמואל
בר יצחק: מפני גאוותן של ישראל שניטלה מהם ונתנה לעובדי
כוכבים. ר’ שמואל בר נחמני אמר: מפני גאוותה של מלכות
שמים.”

עי' מסילת ישרים פרק יט: ”שהרי אי אפשר לכבוד העליון
להתרבות אלא בגאולתן של ישראל ובריבוי כבודם, שזה תלוי
בזה באמת.”

¹¹ עי' סנהדרין דף מו, עמוד א: ”אמר רבי מאיר: בשעה שאדם
מצטער, שכינה מה לשון אומרת? 'קלני מראשי! קלני מזרועי!’
אם כן, המקום מצטער על דמן של רשעים שנשפך, קל וחומר על
דמן של צדיקים!”

¹² עי' נפש החיים שער ב, פרק יא: ”כי במקום שיש חילול שמו
ית', כגון: צרת כלל ישראל, באמור: 'עם ה' אלה והמה מוכים
ומעונים', מחויבים לבקש ולשפוך שיה לפניו ית' ש על חילול שמו
ית'. ואך למען שמו יעשה. וגם היחיד על צערו, אף אם אין חילול
השם בדבר, יש מקום ג”כ לבקש לפניו יתברך על גודל הצער של
מעלה בזמן שהאדם שרוי בצער למטה.”
עי' עוד במסילת ישרים פרק יט, בעניין החסידות התלויה בכוונה.

יישאר בישיבה ביום רביעי וישתדל ללמוד בצורה המיטבית בה הוא מסוגל ללמוד. גם בבית המדרש של ישיבת ”הכותל” יום רביעי יהיה ”יום עמונה” – יום של לימוד תורה ותפילה לזכות עמונה, לעורר רחמי שמים ולהשתתף בצער השכינה. אולי בזכות זאת בורא עולם יחוס ויקרע גזר דין. הלוא לא מכבר קראנו את ספר יונה. בו מסופר כי כאשר הגויים התעוררו באמת מחל להם הקב”ה וביטל את גזירת חורבן-נינוה.

אנו עומדים בתפילה על כבוד ישראל ועל צער השכינה, על התושבים ועל ההשלכות העלולות להתגלגל מכך. המאבק על הארץ הוא מאבק מתמשך, ובע”ה ישראל יישב לבטח ולנצח בארצנו, ארץ הקודש, בשמחת תחתונים ועליונים, בשמחת השכינה עלינו.

לכן, בעצה אחת עם הר”מים שליט”א חשבנו להציע לכל הרוצה בכך להצטרף להנהגה המיוחדת הזו ולהימנות על הנסיעה הזו המיוחדת ביום רביעי. כל הרוצה יבוא ויצטרף לנסיעה של תורה ותפילה, לנסיעה שהיא בבחינת הוצאת תיבה לרחובה של עיר, לנסיעה של חיזוק אנשי עמונה, שביקשו מאיתנו לבוא וללמוד ביישוב.

ברם, ישנו כרטיס כניסה אחד: כדי להצטרף לנסיעה מטעם הישיבה כציבור, יש להתחייב להתנתק מכל העולם, לקבל על עצמו להיות שקוע כולו רק בלימוד תורה ותפילה. יש לכבות את הפלאפונים המחברים אותנו לכל העולם החיצון. מי שמסוגל להתנתק מתחילת הנסיעה בודאי שיעשה בכך את הטוב ביותר, אך לפחות מרגע בו ניכנס לבית המדרש נחוש כאילו אין יותר עולם בחוץ, רק אנחנו והתושבים הנפלאים הללו ורשב”ע. כל אחד יעשה את חשבונו הפרטי אם אכן הוא מסוגל לעמוד בזה. נכבה בלי נדר את מכשיר הפלאפון, כפי שלוקחים אותו מחייל היוצא לפעולה או בתרגולת האימונים. אנו לא ניקח את המכשיר לאיש, אלא נבטח בכל אחד שיעמוד בכך בכוחות עצמו.

מי שחושב בעצמו שלא יוכל לעמוד בכך – בין אם הוא אברך, בין אם הוא בחור – כל אחד מסיבותיו,

